

Soproni famíliák

A Preidl család

Kislány koromban Munczy Lenke néni vezetett be a zongorázás titkaiba. A minap találkoztam Preidl Teréziával, akit mindenki csak Cézinek hív, és akivel együtt jártunk Lenke nénihez. Azóta sem találkoztunk és most örömmel emlékeztünk a régi időkre. „Gyere el egyszer hozzánk!” – mondta. Örömmel tettem eleget a meghívásának. Amikor csengettem, s hallottam, hogy a férje Mici kutyájukhoz németül beszél, már tudtam, hogy jó helyen járok. Hamarosan előkerültek a régi fényképek és történetek is...

Cézi nem ismerte a nagyapját, *Preidl Gottfriedet*, mert ő még születése előtt elhalálozott. A nagymamára, *Zeberer Judithra* hárult a feladat, hogy felnevelje a gyerekeket. Ez nem volt kis feladat, hiszen hét gyereknek adott életet, igaz, nem mind érte meg közülük a felnőttkort. *Theresia*, *Teofil* és *Aloisia* még gyerekkorában meghalt. Michael elesett a második világháborúban, a bátyja pedig halálos betegen jött haza a frontról, s hamarosan ő is elhunyt. Erzsébet otthon maradt, egy háztartásban az özvegy édesanyjával, akit a haláláig támogatott.

Az 1916-ban született *Preidl Ludwig* – Cézi édesapja – a Soproni Evangélikus Tanítóképzőben végzett, majd tanítói állást kapott a városban. Kinevezése után, 1943-ban feleségül vette *Tschürtz Theresiát*, s hamarosan megszülettek a gyerekeik: 1944-ben *Theresia* – Cézi –, majd két évre rá a húga, akit azonban egy év múlva a temetőbe kísérték.

A német anyanyelvű család apai és anyai ága is rajta volt a kitelepítési listán, de nekik valahogyan sikerült Sopronban maradniuk. Ott élhettek ugyan tovább, de mindenüket elvették, a házukat, vagyonukat egyaránt. Cézi két nagymamája, *Zeberer Judith* és *Göschl Theresia* azonban nem búslakodtak, hanem keményen dolgoztak: szőlőt műveltek, zöldséget termesztettek és a termékeket a helyi piacon árulták. *Göschl Theresia* jellegzetes alakja volt a soproni piacnak: az árukat fonott kosarakban rendezte el, vidám egyéniségével és barátságos lényével pedig odavonzotta a vevőket. Mondta is sokszor: „Nekem csak ki kell nyitni a számat és máris megkerestem a napi betevőt”. Lányának, Cézi mamájának nem nagyon tetszett az, hogy édesanyja a piacon árul, de ahogy az már sokszor bebizonyosodott, a sors útjai kiszámíthatatlanok. Amikor 1947-ben özvegyen maradt, számára is a piac biztosította a megélhetést. A vásárlók őt is a jókedvéért és friss árujáért kedvelték. Savanyított káposztája és céklája igen kelendő volt. Szívesen adta tovább vevőinek a receptjeit is, például azt, hogy miként főzzék a kukoricát finom puhaságúra. Cézi mesélte, hogy édesanyja a gimnáziumban remek tanuló volt, különösen jó nyelvérzékkel. Kedvenc tantárgyai a latin és a francia voltak. Az utóbbit olyan jól beszélte, hogy egy francia szakos tanár csak azért látogatott ki mindig a piacra, hogy franciául vele társaloghasson.

A házaspár, valamint a fuvaros édesapa szekere, amit a kertben őriznek

Cézinek szép gyermekkorra volt. A nagymama és a mama szorgos munkával mindent előteremtettek. Erről is mesélt egy történetet. Amikor megszületett, édesapja azt mondta: „Ennek a gyereknek olyan ujjai vannak, mint egy zongoraművésznek”. Ezért, amikor nagyobbacska lett, édesanyja beíratta őt zongoraóraira az említett Munczy Lenke nénihez. A kitelepítéskor a házzal együtt a zongorát is ott kellett hagyniuk, de a gyerekek vettek egy újat, hogy gyakorolhasson.

Sokszor nyaraltak a Balatonon az evangélikus egyház ottani üdülőjében, mert édesapja evangélikus tanító volt. Gyerekként Cézi a soproni evangélikus közösség ifjúsági csoportjába is járt, ahol szí-

nielőadásokat adtak elő, túráztak és sok más közös programot csináltak. Ebbe a körbe járt egy fiatalember is, *Bruckner Nándor*. Igaz, őt Cézi már gyerekkorában is ismerte, mert a Preidl- és a Bruckner-szülők szomszédosak voltak. Az utóbbiban álló nagy cseresznyefa különösen vonzotta Cézit. Nándi nem egyszer rajta kapta, amint éppen a cseresznyét dézsmálta. Úgy tűnik azonban, hogy mégsem vette tőle rossz néven, hiszen amikor a lány 17 éves lett, udvarolni kezdett neki.

Milyen családból származik Bruckner Nándor? *Bruckner Gottlieb* (1818-1894), Nándi dédapja nemcsak egyszerű soproni polgár volt, hanem az 1848-as forradalom nemzeti gárdistája és krónikása is. Naplót írt „Haus Chronik des Bruckner Gottlieb” címmel, amit a Soproni Evangélikus Levéltár máig őriz. Ebben leírja és értelmezi a soproni s a bécsi forradalom eseményeit. Helyi szőlősgazdaként alapító tagja volt az 1887-ben megalakult Soproni Poncihter Dalárdának is.

Nándor azonos nevű édesapja fuvarosként dolgozott. Szerette a hivatását és büszke volt arra, hogy Sopronban neki vannak a legszebb lovai. A második világháborúban a huszároknál szolgált (a lovak iránti szeretete is erre volt visszavezethető). Végigharcolta a Doni csatát, majd szovjet fogságba esett. Több fo-

golyátort megjárt, utoljára Gorkijban (a régi, s mai Nyizsnyij Novgorodban) volt. Abban az üzemben, ahol a T-34-es harckocsikat gyártották. Megtanult oroszul, tolmácsként így egy kicsit jobb sora lett.

A család 1946-ig nem tudott róla semmit. Éppen amikor megkapták a kitelepítési végzést, jött meg a fogságból az első levél tőle. Felesége fogta a levelet és egy fényképet, ami Nándort magyar huszáregyenruhában ábrázolta, s elment a Kitelepítési Bizottsághoz. Azzal érvelt, hogy egy magyar huszárt nem lehet kitelepíteni. El is érte a célját, maradhattak. Amikor a férje hazajött a fogságból, ugyan otthon találta a családját, de semmijük sem maradt. Belépett a termelőszövetkezetbe, mert el kellett tartania feleségét, *Wurm Theresiat* és két fiát, Nándort s *Mihályt*.

E kitérő után vissza vendéglátóimhoz! Bruckner Nándor, Cézi férje, a budapesti Műszaki Egyetemen diplomázott 1964-ben. Gépészmérnökként Sopronban kapott állást. Cézi ugyanott tanult, de amikor Nándor visszaért Sopronba, úgy döntött, hogy a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetemen folytatja a tanulmányait. Ő faipari mérnökként végzett. Házasságukból három gyerek született, *Nándor, Judit* és *György*. A Bruckner házaspár büszke a német gyökereire, ahogy arra is, hogy mind a négy unokájuk beszéli a német nyelvet.

A zeneszerző, Soproni József

A Budapesti Zeneakadémia egykori rektora, a XX. század neves magyar zeneszerzője soproni születésű, és mint ilyen, máig lelkes lokálpatrióta. Amint mesélte, a nevét az ötvenes években magyarosította Schwarzról Sopronira. A város iránti szeretetét és ragaszkodását akarta a nevében is tükrözni.

Soproni József ősei, a Schwarzok a mai Burgenland területéről, Loipersbachból (Lépesfalváról) települtek át Sopronba. A család férfitagjai nemzedékeken át városi alkalmazottak, sokan közülük erdőkerülők voltak. Ez a foglalkozás nemcsak azt jelentette, hogy az ember sokat van a friss levegőn, hanem veszélyeket is rejtett magában. Johann Schwarzot, a dédapát például orvvadászok lőtték le a Dudles-erdőben. Erről 1884-ben az *Ödenburger Zeitung* is tudósított. A vele azonos nevű nagyapa szakított ősei foglalkozásával, amikor az akkoriban közismert *Boór* Nándor építómesterhez szegődött. A városi színház átépítésén is dolgozott, és sokszor mesélte, hogy az akkoriban újszerűnek számító szecessziós stílus a lakosság körében nem aratott egyértelmű tetszést.

Johann Schwarz feleségül vette Theresia *Guntinert*, egy raidingi (doborjáni) kertész lányát. Wiedenben épített maguknak házat, ott, ahol gyermekkorában sok szép napot töltött el a majdani zeneszerző is.

Soproni József – nem csak a neve tükrözi a város iránti szeretetét

Soproni József ősei anyai ágon igazi soproni poncihterek voltak. Az itteni nyelvjárást beszélték, amit ő is máig használ. A dédapának, *Wabl Franz*nak már sok szülője volt. A család minden tagjának keményen kellett dolgoznia, ha hideg volt, ha meleg, ha

esett, ha fútt. Ez okozta József nagyapja, *Wabl Paul* fogyatékoságát is. Egyszer ugyanis viharban dolgozott a szőlőben. Mellette villám csapott egy fába, s ennek következtében egész életében csak hajlottan tudott járni.

A család ezen ága zeneileg nagyon tehetséges volt. A *Wabl* fivérek szívesen vállaltak muzsikálást a lagzikon. *Wabl Paul* a szőlőművelés mellett a Szent Mihály-templom sekrestyési teendőit is ellátta. Feleségével, *Mahr* Annával a templom mellett, abban a házban lakott, amit az egyház a mindenkori sekrestyés rendelkezésére bocsátott. A kis Jóska (e sorok írója azért nevezheti őt így, mert kiderült, hogy a *Mahr*-vonalon rokonságban van vele) sok szép órát töltött a nagyszüleinél és gyakran kísérté el nagyapját a templomba. Ott a sekrestyében sokszor megcsodálhatta azt a keresztet, amit Mátyás király adományozott a templomnak, amikor 1482/83-ban Sopronban időzött. Ezt a kegytárgyat a kis Jóska időnként a kezébe is vehette, ami nagy élménye volt. Szerinte ez volt a későbbi életét is meghatározó első művészi benyomása. Már gyerekkorában szívesen sétált Sopron ódon utcáin. Ma is ismer minden sarkot, hisz gyakran jön haza Budapestről a szülőhelyére. A város iránti szeretetét az is mutatja, hogy – bár már régen Budapesten élt – 2003-ig mégsem adta fel soproni állandó lakcímét.

Beszélgetőpartnerem szülei, *Schwarz Karl* és *Wabl Theresia* 1926-ban házasodtak össze. Három gyermekük született: *Károly*, *József* és *Mária*. Az édesapa vízvezeték szerelőként az irgalmasrendi apácáknál volt állásban, s családjával a kolostorbéli szolgálati lakásban élt. József számára soha nem jelentett nehézséget a kétnyelvűség, holott odahaza németül beszéltek. Az iskolában magyarul tanult, magyarul társalgott, ám amint hazaért az anyanyelvére váltott. Zenei tehetsége már kiskorában megmutatkozott. Az óvodában Rozália nővér sokszor kísérté hegedűn az énekeket. Jóska megjegyezte a dallamokat, hazament, majd leült a folyosón álló zongorához és eljátszotta mindazt, amit az óvodában hallott. Még nem tudott olvasni, de a zongorázás már kedvenc időtöltése volt. Nemsokára saját műveket is írt. Az elemi iskolában tanárai hamar felismerték a képességeit, és azt tanácsolták a szüleinek, hogy járassák zongoraórára. Így is történt. Tizenegy évesen már

nemcsak zongorán, hanem orgonán is remekül játszott. Rendszeresen járt ministrálni, s megjegyezte a szertartás latin szövegeit, ami nagy segítséget jelentett számára a latin nyelv elsajátításában.

Az 1941-es népszámláláskor József édesapja a magyart karikázta be a nemzetiségi hovatartozás és anyanyelv rovatban, mert azt mondta: akinek a kenyerét eszi, annak a nótáját fújja. Ennek volt köszönhető, hogy családja a kitelepítéskor, 1946-ban itthon maradhatott. József 1949-ben érettségizett a soproni Széchenyi István Gimnáziumban. Középiskolás éveire szeretettel emlékezik vissza. Tanárai alapos human műveltséget adtak a tanulóknak. Nyolc évig latint tanult, a harmadik osztálytól a német, ötödiktől a francia volt a kötelező idegen nyelv. Szorgalmasan járt a zeneiskolába is. Gyakran ő adta a hangversenyeken a zongorakíséretet. Saját zongora- és kórusműveket is írt. Különösen büszke volt arra, hogy 1946-ban a városi színházban eljátszhatta egy saját szerzeményét. Minden alkalmat megragadott, hogy a város templomaiban orgonához ülhessen, így nem is volt kérdés, hogy érettségi után milyen pályát válasszon.

A Zeneakadémián kiváló művészekről tanulhatott, de igazi mesterének *Viski* Jánost tekintette. 1956. október 27-én államvizsgázott volna, ám erre csak néhány hónap múlva került sor. A Bartók Béla Zeneakadémia Szakközépiskolájában kezdett zeneelméletet tanítani, 1968-tól pedig komponálást oktatott a Zeneakadémián. 1974-ben egyetemi tanárrá, 1988-ban a Zeneakadémia rektorává nevezték ki, s 1994-ig vezette az intézményt. 1968-ban feleségül vette egyik tanítványát, *Mohos* Zsuzsannát. Két gyermekük született: *Zsuzsa*, aki germanista lett és *András*, aki pilóta.

A Kossuth- és Erkel-díjas Soproni József – professor emeritusként – még mindig oktat, s jelenleg egy operán is dolgozik. A szülővárosa iránti szeretetét mindig hangsúlyozza. Két műve, a „Missa Scarbantiansis” és a „Laudatio Scarbantiae” is ezt bizonyítja. Gyakran látogat Sopronba.

A Schwarz testvérek közül *Mária* hű maradt a szülőhelyéhez, ahol gyermekorvosként tevékenykedik. Ő a családnevüket is megtartotta.

Bertalan Judit